

LUTERILAISUUDEN HELMIÄ (Väinö Hotti)

"Ei niin, sinä narri, kuuntele ja anna minun sanoa: ensiksikin pyydän, että minun nimestäni vaiettaisiin eikä annettaisi kutsua itseään luterilaiseksi, vaan kristityksi ... Miten kävisi päinsä, että minun poloisen, haisevan matosäkin, että minun kurjalla nimelläni nimitettäisiin Kristuksen lapsia. Ei niin rakkaat ystävät, hävittäkäämme puoluenimet ja olkaamme vain kristityitä, kun meillä on Kristuksen oppi" (Martti Luther).

Hjalmar Holmquist, Martti Luther

"Jos koskaan munkki munkkiudellaan on päässyt taivaaseen, niin olisin minä sinne päässyt" (Luther) mt. s.31).

"Elämän kutsumuksen oikeaan arvoon korottaminen on Lutherin uskonpuhdistuksen suurimpia lahjoja kristikunnalle" (mt.37).

"Minä turvaudun Raamattuun ja tutkin sitä uudelleen joka päivä. Raamattu on ikään kuin suuri monihaarainen puu, enkä minä ole milloinkaan pudistanut ainoatakaan sen oksista saamatta hyviä hedelmiä" (mt.104).

Olavi Kares, Luther

"En tahdo enää puhua tuon pedon kanssa, sillä on niin syvä katse ja kummallisia mietteitä päässä" (kardinaali Cajetanus) mt. 92).

"Hän (Luther) tuntee, että hänen elämänsä korkeimpia hetkiä ovat ne, kun Jumala ´oli tehnyt hänet hulluksi" (mt. s.95).

"Syytettäköön minua ylpeydestä, ja ahneudesta, aviorikoksesta ja murhasta, vihollisuudesta paavia vastaan...kunhan minua vain ei voida syyttää jumalattomasta vaikenemisesta" (mt., ss.145-146).

"Hän (Luther) ei koskaan pitänyt kaavamaisista jumalanpalvelusmenoista. Ja on hyvin merkittävää, että mitä vanhemmaksi hän tuli, sitä enemmän hän niitä pelkäsi" (mt.151).

"Hän (Luther) syvimmältään ei huolehtinut muusta kuin oman sielunsa pelastumisesta, oikealla kohdalla pysymisestä Jumalan ja omantunnon edessä" (mt. s.154).

"Ehkei kukaan muu ihminen", Thomas Carlyle sanoo, "jolla on niin nöyrä ja rauhallinen mielenlaatu, ole koskaan täyttänyt maailmaa sodalla ja taistelulla" (mt.162).

”Olen tuleva Wormsiin, vaikka siellä olisi yhtä monta perkelettä, kuin on tiiliä katoilla” (mt.165).

”omatunto on ollut inhimillisesti katsoen Lutherin kohtalona” (mt.168).

”Uskonpuhdistaja käytti joka päivä ainakin kolme työhön muuten soveliainta tuntia rukoukseen” (mt.171).

”Taivaallinen Isäni, Jumala ja Herramme Jeesuksen Kristuksen Isä, kaiken lohdutuksen Jumala, minä kiitän sinua, että olet minulle ilmoittanut rakkaan Poikasi Jeesuksen Kristuksen, johon minä uskon, jota olen saarnannut ja tunnustanut, jota olen rakastanut ja kunnioittanut ja jota tuo häijy paavi ja kaikki jumalattomat häpäisevät, vainoavat ja pilkkaavat. Minä rukoilen sinua, Herrani Jeesus Kristus, ota sieluni huomaasi! Taivaallinen Isä! Vaikka minun täytyy jättää tämä ruumiini ja minut temmata pois tästä elämästä, tiedän totisesti, että saan iankaikkisesti olla luonasi, ei kukaan voi temmata minua sinun käsistäsi” (Lutherin kuolinrukous), mt.172).

”Me olemme kerjäläisiä. Se on totta” (kuoleva Luther, mt.175).

”Hänellä oli arka omatunto ja herkkä sydän, joka usein oli vapissut Jumalan kasvojen edessä” (mt.217).

”Hän ei osannut etsiä sivuteitä ja oikopolkua, vaan omantunnonihmisenä oli aina ehdottomuuden edessä” (mt.273).

”Minä tunnen pirun hyvin...Minä olen syönyt hänen kanssaan monta vakallista suolaa” (mt.289).

”Varo sen tähden pyrkimästä sellaiseen puhtauteen, ettet enää omissa silmissäsi tahdo näyttää syntiseltä – et enää sellainen olla. Kristus asuu näet vai syntisten luona” (mt.380).

”Nykyiset hengenmiehet...eivät närkeä mistään enemmän kuin siitä, että kirkon etuisuuksia, oikeuksia, valtuuksia ja mahtia loukataan. Siihen syypäät he heti...panevat pannaan ja julistavat harhaoppisiksi...Vaikka sinulla olisi sellaisia vikoja, että ne huutavat taivaaseen asti, olet kuitenkin hurskain kristitty, jos vain puolustat kirkon oikeuksia ja etuuksia” (mt. 414-415).

”Pyhän ihmisen elämä on enemmän Jumalalta ottamista kuin hänelle antamista, enemmän halajamista kuin omistamista, enemmän hurskaaksi tulemistä kuin hurskaana olemista... Sen tähden on sisällisen ihmisen oikea olemus pyytämistä, halajamista, etsimistä” (mt.437).

”Kun Herramme ja Mestariimme Jeesus Kristus sanoo: Tehkää parannus, niin hän tahtoo, että uskovaisten koko elämä on oleva parannusta” (mt. 472, 1. teesi).

MARTTI LUTHER – ERASMUS ROTTERDAMILAINEN

”Jos verrataan Lutheria ...Erasmuksen henkilökuvaan...hän oli melkein joka suhteessa erilainen...Hän (Luther) oli taistelija ja mies sormenpäitä myöten. Myös hänen herkkyytensä oli toisenlaista. Siinä oli enemmän sydäntä mukana kuin viileällä Erasmuksella...Erasmus ja hänen hengenheimolaisensa ainoastaan opettivat reformia, kun taas Luther eli sen...

Kun...Erasmus käsitteli kristillisiä opinkysymyksiä aivan kuin leikiten hienoinen ironinen hymy huulillaan, niin Lutherilla näytti niistä samoista asioista riippuvan sekä elämä että kuolema” (mt.452-453).

Fraz Pieper, Kristillinen dogmatiikka

”Jos et voi tajuta, kuinka se (maailman luominen) on voinut käydä kuudessa päivässä, niin anna Pyhälle Hengelle se kunnia, että hän on oppineempi kuin sinä. Sinun on näet suhtauduttava Raamattuun niin, että ajattelet Jumalan itsensä siinä puhuvan.” (Esipuhe saarnoihin 1 Moos. johdosta, St. L. III, 21; W.A. 12, 440, **Luther**) (mt. 52).

”Nämä Lutherin valtavat sanat: **Oratio, meditatio, tentatio faciunt theologum** rukous, mietiskely ja ahdistus tekevät miehestä teologin” (mt.59).

”Kun Mooses sanoo, että Jumala on luonut kuudessa päivässä taivaan ja maan ja kaikki mitä niissä on, niin anna asian olla sillänsä, että se on tapahtunut kuudessa päivässä; ei sinun tarvitse löytää mitään selitystä siihen, kuinka kuusi päivää on ollut yksi ainoa päivä. Mutta jollet voi tajuta, kuinka se on tapahtunut kuudessa päivässä, niin anna Pyhälle Hengelle se kunnia, että hän on oppineempi kuin sinä” (St. L. III, 21; W.A. 12, 440, **Luther**) – mt.87.

”Opin arvosteleminen ja erottaminen on joka ainoan krisityn velvollisuus, vieläpä niin, että se on kirottu, joka hiuskarvankaan verran loukkaa tätä oikeutta”(St. L. XIX, 341; W.A. 10², 217, **Luther**) – mt.126-127).

”Naissukupuolta Jumala ei ole säätänyt hallitsemaan, ei kirkossa eikä muutenkaan maallisissa viroissa” (St. L. II, 687; W.A. 44, 44, **Luther**) – mt. 207.

”Pyhä Henki on jättänyt naiset osattomiksi hallitsemisesta kirkossa” (St. L. XVI, 2280; W.A. 56, 33, **Luther**) – mt. 207.

”Kuten Jumala on luonut miehen ja naisen sukupuolisesti erilaisiksi, on hän myös kummallekin määrännyt eri toiminnan piirit” (St. L. V, 1517; Erl. XXI, 171 s., **Luther**) mt.207.

”Kristilliselle kirkolle on kuitenkin ominaista, ettei se käske mihinkään, mitä Raamatussa ei ole käsketty. Kuuluuhan käsky kymmenyksistä niihin lain määräyksiin, jotka uudessa liitossa on poistettu. Uusi Testamentti kehoittaa kyllä antamaan runsaasti ja väsymättömästi, mutta määrän ja antamisen lähemmät yksityiskohdat se jättää kristillisen ymmärryksen ja vapauden varaan (2 Kor.9:6,7; 8:7-10). Tämän evankelisen houkuttelun ja kehoittelun varaan apostoli jättää pakottamatta kymmenyksiin (vrt. Luther, St. L. XII, 337; W.A. 17², 41) – mt. 417-418.

Tunnustuskirjat

"Kristillisen opin luonteeseen kuuluu se, että sitä on pidettävä varmana ja että siitä on pidettävä kiinni" (mt. 16, Luther).

"Eniten Lutheria suretti se, että hänen wittenbergiläiset virkaveljensä olivat välinpitämättömiä väärän opin suhteen" (mt. 31).

"Se, joka täydellä todella pitää oppiaan, uskoaan ja tunnustustaan totena, oikeana ja varmana, ei voi jäädä yhteen sellaisten kanssa, jotka opettavat väärää oppia tai pitäytyvät siihen. Opettaja, joka harhoja opettaessa vaikenee, mutta kuitenkin on olevinaan oikea opettaja, on julkista kiihkoilijaa pahempi; ulkokultailemisellaan hän aiheuttaa vaikeampaa vahinkoa kuin vääräoppinen" (mt. 31, Luther).

"Jos meidät päästettäisiin vain niistä synneistä, jotka me voimme luetella, emme me suurtakaan apua saisi" (mt. 40).

"Koska Kristus opetti parannusta ja syntien anteeksiantamusta, on seurakunnan paimenien samoin opetettava näitä seurakunnilleen. Nykyään on yleistä puhua paljon uskosta, mutta ilman parannuksen saarnaa ei voida ymmärtää, mitä usko on" (mt. 53).

"Hyvien hedelmien välttämättä on oltava seurauksena, ja sen vuoksi hän huomauttaa siitä, että elleivät hyvät hedelmät ole seurauksena, kysymyksessä on ulkokultaisuus, teeskennelty parannus" (mt. 106).

"Emme me täytä lakia emmekä voikaan sitä täyttää, ennen kuin olemme sovitetut Jumalan kanssa, vanhurskautetut ja uudestisyntyneet" (mt. 122).

"Sillä tietäähän, Jumalan kiitos, seitsenvuotias lapsi, mikä seurakunta on, nimittäin pyhät uskavaiset ja ne karitsaiset, jotka kuulevat Paimenensa ääntä" (mt. 266-267).

"Jos vain yhden yksikin hurskas kristitty rukoilee: 'Isä rakas, tahtosi toki tapahtukoon', niin Isä tuolta korkeudesta vastaa: 'Totisesti, rakas lapseni, niin olkoon ja niin tapahtukoon vastoin perkeleen ja maailman tahtoa!'" (mt. 374, Luther).

"Usko taas ei pysy niissä, jotka viettävät syntistä elämää, kadottavat Pyhän Hengen ja työntävät luotaan parannuksen" (mt. 500).

"Tosiuskovat, valitut ja uudestisyntyneet Jumalan lapset tarvitsevat tämän elämänsä aikana mainittujen lihan himojen tähden lakia" (mt. 508).

"Tämä lain oppi on välttämätön uskoville senkin tähden, etteivät he joutuisi oman pyhyiden ja hurskauden valtaan" (TK. 509).

”Ellei minun osoiteta olevan väärässä Jumalan sanan tai muiden selvien syiden avulla, en saata enkä halua peruuttaa yhtään sanaa, sillä on väärin ja vahingollista toimia omaatuntoaan vastaan” (Luther).

”Kirkon todellinen aarre on Jumalan kunnian ja armon kaikkein pyhin evankeliumi” (Luther).

”Silloin Jumala eniten vihastuu, kun hän ei ensinkään vihastu, vaan sallii jumalattomien kulkea sydämensä halun mukaan, kasvaa ja edistyy, eikä tuhoa heitä” (Luther).

”Muutamat sanovat, että koko maailma kääntyy kristityksi ennen viimeistä päivää. Tämä on saatanan keksimä eksytys, jotta hän sillä pimentäisi terveen opin. Varo sen tähden tätä harhaluuloa” (Luther).

”Joka kieltää pelastusvarmuuden, sylkee ulos uskon” (Luther).

Luterilaisen opin pääkohdat: YKSIN KRISTUS (solus Christus), YKSIN ARMO (sola gratia), YKSIN USKO (sola fide), YKSIN RAAMATTU (sola Scriptura).

”Luther nimenomaan korosti, että ei saa tarkata, kuka mitäkin sanoo, vaan sitä, mitä joku sanoo” (Perusta 6/90, Rimpiläinen).

Martti Luther, Galatalaiskirjeen selitys

”Jumalattomien taas en mitenkään toivo niitä (ajatuksiani) hyväksyvän, vaan minä toivon niillä ärsyttäväni heitä ja heidän jumalaansa, perkelettä” (mt. 10).

”Ja kuta viisaampia, oikeudenmukaisempia ja pyhempää ihmiset ovat Kristuksetta, sitä enemmän he vahingoittavat evankeliumia” (mt. 59).

”Mutta perkeleelle ja hänen palvelijoilleen, eksytysten ja lahkojen alkuunpanijoille meidän pitää apostolin esimerkin mukaisesti olla kärsimättömiä, kopeita, karskeja ja leppymättömiä sekä säälimättä paljastaa pilkattavaksi, kirotta ja tuomita heidän kavaluutensa” (mt.63-64).

”Kaikkien näet pitää uskoa Paavalin saarnaama evankeliumi tahi joutua kirouksen ja tuomion alaiseksi” (mt. 77).

”Eikä kirkossa saa esittää eikä kuunnella muuta oppia kuin Jumalan puhdasta sanaa – muussa tapauksessa olkoot niin opettajat kuin kuulijatkin oppeineen kirotut” (mt. 79).

”kaikki oppimme kanssa ristiriitaiset opit ovat kirottuja...Sen siis, joka opettaa muuta tai vastakkaista, me rohkeasti sanomme perkeleen lähettämäksi ja kirotuksi” (mt. 81).

”Mutta se, joka pyrkii olemaan mieliksi Jumalalle, saa ihmiset sydäntyneiksi vihollisikseen” (mt.82).

”Tämä armon oppimme antaa koko kunnian kaikkineen yksinomaisesti Jumalalle, ihmisille sitä vastoin ei mitään” (mt. 88).

"Minä näet siinä määrin kammoksuin Johannes Hussin nimeäkin, että päättelin olevan rikollista ja jumalatonta edes ajatella häntä" (mt. 94).

"Ulkokullaiset meitä syyttävät ylpeiksi ja itsepäisiksi, sellaisiksi, jotka muka yksin tahdomme olla viisaita, muka emme tahdo ketään totella emmekä kenellekään tehdä myönnytyksiä" (mt. 137).

"Ei kukaan ole milloinkaan langennut niin syvälle, ettei voisi jälleen nousta, ja päinvastoin: kukaan ei ole seisonut niin lujana, ettei saattaisi langeta" (mt. 140).

"Tosin muutamia palajaa, mutta vain sellaisia, jotka ovat lievemmän lumouksen vallassa, - lumouksen johtomiehet ja alkuunpanijat eivät palaja" (mt. 242).

"Niin, me olemme silloin vajonneina niin kauhistavaan pimeään, ettemme kyenneet mitään asiaa oikein arvostelemaan. Mutta nyt, kun evankeliumin valo välkehtii, alistamme kaikki elämäntutsumukset maailmassa varman ja erehtymättömän arvostelumme alaisiksi" (mt. 259).

"Paavalikin sanoo evankeliumia ristiinnaulitusta Kristuksesta mm. ristin sanaksi ja tyhmäksi saarnaksi" (mt. 275).

"On askel kohti terveyttä se, että sairas tuntee ja tunnustaa tautinsa" (mt. 281).

"Eihän Raamattu olekaan ristiriitainen muuta kuin järkipuuttojen ja paatuneitten ulkokultaisten käsityksen mukaan" (mt. 354).

"Jumalalle onkin ominaista nöyrien korottaminen, nälkäisten ravitseminen, sokeiden valaiseminen, kurjien ja masentuneiden lohduttaminen, syntisten vanhurskauttaminen, kuolleiden eläväksitekeminen, epätoivoisten ja kadotukseen tuomittujen autuuttaminen" (mt. 378).

"Se lain käyttö on siis kaikkein parhain, kun näet lakia osataan viljellä siinä määrin, että se nöyryyttää ja panee janoamaan Kristusta" (mt. 396).

"Eikähän maailmalla olekaan sitä armoa, että se kiittelisi hurskasten hyviä tekoja, puhumattakaan siitä, että se antaisi niistä korvausta; sillä se ei niitä huomaa, ja, jos huomaakin, se ei arvostele niitä hyviksi teoiksi, vaan häijyimmiksi tihutöiksi, ja ne, jotka sellaisia tekevät, se potkii pois maailmasta ihmiskunnan turmiollisimpana ruttona. Niinhän Kristuskin, maailman Vapahtaja, sai äärettömän suurista ja sanomattomista hyvistä teoistaan osakseen häpeällisimmän ristinkuoleman. Samoin tuli apostoleista, jotka toivat maailmalle armon ja iankaikkisen elämän sanan, 'kaiken maailman tunkio ja joka miehen hylky` (1 Kor.4:13)" (mt. 401-402).

"Lain varsinaisena tehtävänä onkin saada meistä synnalaisia, nöyryyttää ja tappaa meitä, viedä meitä helvettiin ja riistää meidät puti puhtaksi, mutta siinä tarkoituksessa, että tulisimme vanhurskaiksi, meidät korotettaisiin ja tehtäisiin eläviksi, vietäisiin taivaan korkeuksiin ja saisimme omaksemme kaiken. Se siis ei tapa vain tappaakseen, vaan se tappaa elämäksi" (mt. 413).

"Tosin ei (maailman silmissä) näytä siltä kuin olisimme mieleltämme uudistuneita ja omaisimme Pyhän Hengen. Mutta juuri tuo arvostelukykymme, puhetapamme ja tunnustuksemme riittävästi ilmaisevat, että Pyhä Henki lahjoineen asuu meissä. Ennenhän emme osanneet kerrassaan mitään asiaa oikein arvostella: emme muitta mutkitta lausuneet ja tunnustaneet, että kaikki omamme on syntiä ja kirottua" (mt. 447).

"Sillä jos ken tuntee rakkautta sanaa kohtaan, halusta kuuntelee Kristusta, puhuu hänestä, ajattelee häntä, opettaa ja kirjoittaa hänestä, tietäköön, että tämä ei ole inhimillisen tahdon eikä järjen aikaansaannosta, vaan Pyhän Hengen lahjaa; ja päinvastoin: siellä, missä sanaa vihataan ja halveksitaan, siellä perkele, tämän maailman jumala hallitsee, sokaisee ja vankeinaan pitää ihmissydämiä, jottei evankeliumin, Kristuksen ihanuuden valo heille koittaisi" (mt. 449).

"Mistä syystä he siis niin katkerasti vihaavat meitä? Yksinomaisesti siitä syystä, että ovat kuulleet uusia opettajia" (mt. 491).

"Meidän tulee siis joka päivä päättävästi ponnistella varmuudesta varmuuteen, perin juurin hävittääksemme tuon tuhoisan valheluulon, joka on riivannut koko maailman: 'Eihän sitä ihminen tiedä, onko armossa'" (mt. 452).

"Samoin nykyään Lutherin nimi on maailman mielestä kaikkein vihattavin: se joka minua kiittää, tekee suuremman synnin kuin kukaan epäjumalanpalvelija, rienaaja, valapatto, huorintekijä, aviorikkoja, murhaaja, varas" (mt. 502).

"Kirottu olkoon kaikki rakkaus ja sopu, jonka säilyttämiseksi Jumalan sana täytyy vaarantaa" (mt. 504).

"Ken vain on syntynyt ja elää Kristuksessa ja kerskaa tästä syntymästään ja jumalallisesta perinnöstä, saa vainoojaksi Ismaelin" (mt. 533).

"Kaikki oli ennen evankeliumin esiintuloa niin leppoisan rauhallista, mutta nyt, kun sitä on julistettu, kaikki menee mullin mallin...hurskaat saavat maailmassa pitää hyvänä sen kunnianimen, että ovat kapinallisia, rauhanrikkokkia ja lukemattomien onnettomuuksien aiheuttajia...Älköön tunnustautuko kristityksi se, joka ei halua kärsiä vainoa Ismaelin puolelta!" (mt. 533-534).

"On hurskasten elämä kuitenkin voimakasta juoksua, vaikka se ryömimiseltä näyttäisikin" (mt. 579).

"Lankeemus opillisessa suhteessa ei ole inhimillistä, vaan perkeleellistä" (mt. 580).

"Yksi ainoa opin 'piirto' (Matt.5:18) on suuremman arvoinen kuin 'taivas ja maa'; siksi emme salli sitä vähimmässäkään määrässä loukattavan" (mt. 590).

"Julistuksellaanhan he (kristityt) yksinkertaisesti vain hankkivat itselleen maailman vihat ja vainot sekä herättävät pahennusta" (mt. 592).

”Jos siis evankeliumia julistetaan täydessä rauhassa, on se aivan varmana merkinä siitä, että se ei ole evankeliumia” (mt. 592).

”Evankeliumin kukoistaessa täytyy siis ristin pahennuksen välttämättömyyden pakosta seurata – muussa tapauksessa perkeleeseen ei ole sattunut täysosuma, vaan häntä on vain keveästi huitaistu. Jos tulee täysosuma, hän ei pysy rauhallisena, vaan alkaa metelöidä kauheasti ja panee kaiken sekaisin” (mt. 594).

”Älköön siis millään muotoa ristin pahennusta poistettako; niin kävisi, jos julistaisimme sitä, mitä tämän maailman ruhtinas jäsenineen halusta kuuntelisivat, nimittäin teoista tulevaa vanhurskautta; silloin meillä olisi säyseä perkele, suosiollinen maailma, leppyinen paavi ja leppyiset ruhtinaat!” (mt. 594).

”Näin sanomalla Paavali siis todistaa Pyhän Hengen antamalla pohjattomalla vihalla vihaavansa maailmaa, ja maailman vuorostaan pohjattomalla, pahan hengen antamalla vihalla vihaavan häntä; on kuin hän sanoisi: Ei mitenkään voi olla olemassa mitään sovinnollista suhdetta minun ja maailman välillä” (mt. 695).

”Vainoaaahan ja surmaahan meitä maailma, vihaavathan meitä valeveljet mitä kiivaimmin, kauhistaahan meitä kamalasti sydämissämme saatana tulinuolineen vain sen vuoksi, että opetamme Kristuksen olevan vanhurskautemme ja elämämme” (mt. 703).

JUMALA OMPI LINNAMME (Martti Luther)

- 1. JUMALA OMPI LINNAMME JA VAHVA TURVA AIVAN,
ON MIEKKAMME JA KILPEMME AJALLA VAARAN, VAIVAN
SE VANHA VAINOOJA, KAVALA, KAUHEA, ON KIIVAS KIUKKUINEN
JA JULMA, HIRMUINEN. VAIN HERRA HÄNET VOITTA.**
- 2. ON TURHA OMA VOIMAMME, VÄÄRYYDEN VALTAA VASTAAN.
ME TURMAN VALLAT VOITAMME HERRASSA AINOASTAAN.
HÄN, KRISTUS, KUNINGAS, ON VOITONRUHTINAS, LYÖ JOUKOT
HELVETIN, NE TALLAA JALKOIHIN, JA VOITON MEILLE SAATTA.**
- 3. MAAILMA VAIKK` OIS TÄYNNÄNSÄ, PIMEYDEN ENKELEITÄ,
PÄÄLLEMME SYÖSTEN PÄÄNÄNSÄ, HE EIVÄT VOITA MEITÄ.
NE RAIVOTKOHOT VAAN, JA SYÖSKÖÖT KIUKKUAAN, NE SAANEHET
JO ON HERRALTA TUOMION. YKS SANA HEIDÄT KAATAA.**
- 4. SE SANA SEISOO VAHVANA, HE EI VOI SITÄ KESTÄÄ.
KUN KANSSAMME ON JUMALA, KEN MEILTÄ VOITON ESTÄÄ.
JOS VEIS HE HENKEMME, OSAMME, ONNEMME, NE HEIDÄN
OLKOHON, VAAN MEIDÄN IÄT ON, JUMALAN VALTAKUNTA.**